

משרד החינוך
מינהל פדגוגי

אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי

מנהלות ומנהלים, צוותי חינוך יקרים

מערכת החינוך, כחלק מהחברה הישראלית, נחשפת לאחרונה לאירועי אלימות המתרחשים במרחבים השונים – בכבישים, במוסדות ציבור, בפארקים, ברשתות החברתיות ואף במוסדות החינוך. אלימות לסוגיה ולביטוייה פוגעת בביטחון, במוגנות ובתחושת הרווחה בקרב הנחשפים אליה מקרוב ומרחוק.

אתן ואתם, מנהלי מוסדות החינוך, הצוותים החינוכיים ואנשי המקצוע של שפ"י יועצים ופסיכולוגים, עסוקים בקידום אקלים מיטבי ומוגן בקהילות החינוכיות ובקידום שיח מכבד, סובלני ואמפתי בין התלמידים ובין כל באי בית הספר.

לנוכח האירועים הרבים במדינה אנו מחויבים להמשיך לפעול בדרכים חינוכיות על מנת לקדם אקלים מוגן שמאפשר שיח חינוכי מכבד ומגנה את אירועי האלימות באשר הם. כולנו נדרשים לפעול בכל דרך לקדם כבוד הדדי, סובלנות ולפעול למניעת תוקפנות, אלימות וכוחנות.

מחר, יום רביעי, כ' כסל"ו תשפ"ג, 14.12.22, נשוחח עם התלמידים בכיתות ונזמין את התלמידים לשיח חינוכי-רגשי-חברתי על אודות החשיפה לאירועי האלימות ועל אודות תפקידנו החברתי במניעת אלימות. במהלך השיח נאפשר לתלמידים לבטא את שעל ליבם ולשתף במחשבות וברעיונות. נחשוב יחד עמם על ערכים חברתיים של כבוד, איפוק ופיוס שהם היו רוצים שינחו אותם ואת כל אזרחי ואזרחיות מדינת ישראל יום יום, שעה שעה.

אנו מאמינים שהכאב העמוק שכולנו חשים לנוכח אירועי האלימות יכול להפוך לבת קול חינוכית ברורה וחזקה שתקרא לעצור, לחשוב, לנשום עמוק, להשהות תגובה, לחפש את העיניים של האדם שעומד מולנו ולבחור בפיוס, בשמירת מרחק ובוויתור.

במידת האפשר, מומלץ כי השיח בכיתות יתוכנן על ידי צוות מוביל אקלים רחב הכולל בעלי תפקידים בבתי הספר: רכזי שכבות, יועצים/ות חינוכיות, רכז/ת החינוך החברתי, פסיכולוג/ית, נציגי תלמידים והורים.

לרשותכם, בהמשך למכתב זה, המלצות להבניית השיח, שיעורים, סרטונים ומסרים מומלצים

אנו מחזקים את ידיכם ומאמינים כי בכוחכם המנהלים, צוותי החינוך ואנשי המקצוע- להוביל לשינוי.

בברכה

עינב לוק

מנהלת אגף בכיר

שירות פסיכולוגי ייעוצי

עקרונות והמלצות להבניית השיח בכיתות

- לצד השיח עם התלמידים, רצוי לקיים שיח עם הצוות החינוכי, כמפגש מקדים או לאחר השיח בכיתות, שיעסוק בתחושת המוגנות של הצוות החינוכי. מומלץ לעסוק בחוויה של הצוות החינוכי לנוכח הסלמת אירועי האלימות בחברה הישראלית ובבתי הספר ובצעדים שיש לנקוט כאנשי חינוך.
- מומלץ לתכנן לוח זמנים שיאפשר לתלמידים ולצוות לקיים שיחות, תהליכי חשיבה וקבלת החלטות על אודות דרכים לקדם ערכות הדדיות, פיוס, כבוד הדדי ומניעת מצבים של פגיעה.
- מומלץ וחשוב שחברי מועצת התלמידים, קבוצות העמיתים וכלל תלמידי בתי הספר יהיו שותפים בתכנון השיח ובהפעלתו בהתאם לגיל.
- מומלץ כי הורי התלמידים יהיו מיועדים ביחס לשיח בכיתות ובהמשך לקיים מעגלי שיח בין הורים, צוותי חינוך ותלמידים בנושא.
- חשוב להתאים את השיח לשלב ההתפתחותי ולחברות השונות.
- חשוב להעביר מסרים של אמונה ותקווה ביחס ליכולתנו להשפיע על תרבות השיח ועל ההתנהלות בחברה. מסרים המביעים אמונה בכל אחד ואחד, ואמונה בכוחה של החברה לחולל שינוי.
- חשוב שיהיה איזון בין חוויה רגשית, שיח פתוח וגבולות ברורים שמייצרים סביבה בטוחה ומוגנת שמאפשרת שמירה על התלמידים והמורים.

נושאים מומלצים לשיחה בכיתה:

- כוחה של חברת התלמידים לשנות מציאות.
 - חציית הגבול שבין מעשה קונדס למעשה אלימות.
 - זיהוי הסכנות של חיים בחברה המשלימה עם מעשה אלימות.
 - בירור אלטרנטיבות לביטויי כעס שלא בדרך אלימות.
 - איך נשמור על שיח מכבד גם במצבי קונפליקט?
 - אחריות חברתית, ערכות הדדיות, שותפות וסולידריות
 - הזמנה לשיתוף בסיפורים אישיים בהם התלמידים גילו אחריות חברתית
 - מה תפקידנו כקהילת בית הספר, תלמידים ומורים כאחד, כאשר אנו נחשפים לאלימות מילולית, פיזית או מקוונת?
1. להישמר מפני אלימות שמופנית אלינו, לא להיגרר להסלמה, להתרחק ולהזעיק עזרה.
 2. לא לעמוד מהצד לנוכח פגיעה בזולת, לעצור, להיות שומר סף, להתריע; לא להשתתף, לא להפיץ. לא לגבות התנהגות אלימה; אלא לגנות אותה ולעצור אותה.
 3. לעודד כבוד הדדי, סובלנות, פיוס אמפתיה ושיח מכבד.
 4. לעודד פנייה לעזרה ושיתוף – פנייה להורים, לצוות החינוכי, לחברים ולכתובות סיוע.

מסרים חינוכיים וחברתיים שנבקש להעביר:

- בכוחה של כל קבוצה לבחור ערכים וחוקים שיקדמו מוגנות וחברות וימנעו אלימות.
- כדי להפסיק פגיעה אלימה או איום בפגיעה חשוב תמיד לפנות למבוגר אחראי.
- בכוחנו להשפיע על האווירה היחסים ותחושת המוגנות של כל אחת ואחד בכיתתנו כך שהכיתה תהיה מקום בטוח ומוגן שנעים להיות בו וכן"ל במשפחה, בחוג ובשכונה.
- פנייה לעזרה ודיווח על מצבים של פגיעה – איננה הלשנה ובכוחה להיות עזרה והצלה עבור האחר.
- עמידה מהצד מחזקת מצבי פגיעה. עלינו לא לעמוד מהצד אלא לפעול להפסקת הפגיעה.
- פגיעה הנעשית ברשת גם היא אלימות ויש לה השלכות ייחודיות כגון חשיפה, גודל התפוצה, חוסר השליטה לאחר הפרסום, המשמעות החוקית שיש לפגיעה ברשת ועוד.

להלן קישורים לחומרים מומלצים לשיח בכיתות מתוך התכנית הכ"חות שבדרך:

לכיתות א-ג

סדנאות העוסקות בזיהוי רגשות ושליטה בכעס:

- לומדים לשים לב לכעס: [ממלכתי](#) // [חמ"ד](#) // [חברה ערבית](#)
- לומדים לשלוט בכעס: [ממלכתי](#) // [חמ"ד](#) // [חברה ערבית](#)

לכיתות ד-ו

פיתוח רגישות למצבי פגיעה בין חברים:

- עם יד על הלב: [ממלכתי](#) // [חמ"ד](#) // [חברה חרדית \(בנות\)](#) // [חברה ערבית](#)
- צביטה בלב: [ממלכתי](#) // [חמ"ד](#) // [חברה חרדית \(בנות\)](#) / [חברה חרדית \(בנים\)](#) // [חברה ערבית](#)
- יש לי לב זה"ב: [ממלכתי](#) // [חמ"ד](#) // [בנים](#) // [בנות](#) // [חברה חרדית \(בנות\)](#) // [חברה ערבית](#)

לבתי הספר העל יסודיים

- חיזוק שומר הסף שבי
- מאבד שליטה: שליטה במבחן עצמי (חט"ב) מתוך אתר "בין הצלולים", מט"ח והסתדרות המורים
- חוק וסדר: עברית (יא-יב): 1 // 2 // 3 // 4 ערבית (יא-יב): 1 // 2 // 3 // 4 // 5 // 6

סרטונים :

- לא עומדים מהצד, בהשתתפות הנשיא לשעבר ראובן (רובי) ריבלין (ד-ו)
- שטינקר (ד-ו)
- אני לא כזה: דובי אח שלך (ב-ו)
- שניים על גשר (ג-ו)